

:

( )

: مهر ۱۴۰۳

: نفتکش‌های روسی، سرمایه‌گذاری در دقم، دارایی‌های عربستان سعودی، توتال انرژی، ائتلاف
صنعتی جدید، غلات قزاقستان

: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۲۰	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

تهدید آمریکا به اعمال تحریم‌های جدید نفتی علیه روسیه

ایالات متحده آمریکا روسیه را به اعمال تحریم‌های جدیدی بر علیه بخش انرژی این کشور تهدید کرده است. بنابر اظهارات یکی از مقامات ارشد آمریکایی، این اقدام با هدف تشدید فشار بر صادرات نفت روسیه به‌عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی روسیه در دستور کار قرار گرفته است. معاون مشاور امنیت ملی آمریکا در امور اقتصاد بین‌الملل، اعلام کرد که تحریم‌های احتمالی جدید می‌تواند محدودیت‌های شدیدتری بر تجارت نفت خام روسیه اعمال کند و ناوگان حمل و نقل نفت و میزان صادرات نفت این کشور را به طور مستقیم تحت‌تأثیر قرار دهد. وی تأکید کرد که ایالات متحده به نقطه‌ای نزدیک شده که می‌تواند «رژیم بسیار سخت‌تری» از تحریم‌ها را بر علیه روسیه را اعمال کند.

متقابلاً معاون وزیر خارجه روسیه در پاسخ به این تهدیدات، تحریم‌های جدید احتمالی آمریکا را بخشی از فشارهای سیاسی - روانی علیه جامعه تجاری روسیه برشمرد و اعلام کرد که «تهدیدها و فشار» به ابزارهای اصلی سیاست خارجی ایالات متحده تبدیل شده است. در حال حاضر، تنش‌ها بین ایالات متحده و روسیه بر سر مسائل مختلف، از جمله جنگ اوکراین و تحریم‌های اقتصادی، همچنان بالا است.

هند چین را متهم کرد

اخیراً وزیر تجارت هند، چین را به عدم شفافیت در تجارت متهم نموده و ابراز داشت که این کشور قصد پیوستن به توافق «مشارکت جامع اقتصادی منطقه‌ای» (RCEP)، بزرگ‌ترین توافق‌نامه تجاری جهان را ندارد، زیرا این توافق‌نامه نه‌تنها با اصول بنیادین آسه آن (ASEAN) همخوانی ندارد، بلکه منافع ملی هند را نیز تأمین نمی‌کند؛ لذا این کشور قصد ندارد که با چین در زمینه تجارت آزاد به مشارکت بپردازد.

قابل توجه است که موافقتنامه "مشارکت جامع اقتصادی منطقه‌ای" که در سال ۲۰۲۰ توسط ۱۵ کشور آسیا - اقیانوسیه به امضا رسید و از ژانویه ۲۰۲۲ اجرایی شد، حدود ۳۰ درصد از تولید ناخالص جهانی را پوشش می‌دهد. این توافق شامل کشورهای آسه آن و پنج شریک تجاری بزرگ آن‌ها از جمله چین، ژاپن، کره جنوبی، استرالیا و نیوزیلند است.

هند در سال ۲۰۱۹ به دلیل اینکه نگرانی‌های اساسی این کشور که همچنان حل نشده باقی مانده، تصمیم به خروج از RCEP گرفت؛ این در حالی است که هند در آن زمان با آسه آن، ژاپن و کره جنوبی توافق‌نامه‌های تجارت آزاد داشت. علاوه بر این، هند در سال ۲۰۱۹، از روابط تجاری به ارزش ۳۰۰ میلیون دلار با نیوزیلند برخوردار بود. در واقع از منظر مقامات هندی، RCEP نه‌تنها به نفع کشاورزان هند نبود، بلکه منافع صنایع کوچک و متوسط کشور را نیز در نظر نگرفته است.

وزیر تجارت هند، چین را به بهره‌برداری از سیاست‌های سازمان تجارت جهانی متهم کرد و گفت: «هیچ‌کس در هند مایل نیست تا با کشوری که از نظر اقتصادی، فاقد شفافیت است و از قوانین عادلانه پیروی نمی‌کند، توافق‌نامه تجارت آزاد امضا کند.»

علاوه بر این، وزیر تجارت هند بر تعهد این کشور مبنی بر تبدیل شدن به یک مرکز جهانی تولید نیمه‌رساناها تأکید کرد. او اظهار داشت: " هند به‌عنوان جایگزینی برای تایوان در زنجیره تأمین جهانی نیمه‌رساناها می‌تواند نقش مهمی ایفا کند و قصد دارد تا به شرکت‌هایی که به دنبال تنوع‌بخشی در تولید و کاهش وابستگی به یک بازار خاص هستند، پیشنهادات جذابی را ارائه دهد."

در واقع هند با تدوین و طراحی برنامه‌های بلند پروازانه و حمایت‌های دولتی، به توسعه اکوسیستم تولید نیمه‌رسانا پرداخته است؛ در همین راستا انتظار می‌رود تقاضای داخلی هند برای محصولات نیمه‌رسانا تا سال ۲۰۳۰، به ۱۰۰ میلیارد دلار برسد و این رقم همچنان در حال رشد باشد.

به گفته وزیر تجارت هند، این کشور با دارا بودن جمعیت جوان، حاکمیت قانون و زیرساخت‌های در حال توسعه، یک «پناهگاه امن» برای سرمایه‌گذاری‌های خارجی به شمار می‌رود؛ در همین راستا هند در سال جاری، اقدام به افتتاح سه کارخانه تولید نیمه‌رسانا نموده است و قرار است تا سال ۲۰۲۵ اولین محموله تولیدی نیمه‌رساناهای خود را تحویل دهد. هند به دنبال آن است که در کنار کشورهایی مانند تایوان، کره جنوبی و ایالات متحده، به یکی از قطب‌های جهانی تولید نیمه‌رسانا تبدیل شود و در این راستا به دنبال جذب شرکت‌های بین‌المللی و سرمایه‌گذاری در این حوزه است.

توافق چین و اروپا در مناقشه تجاری

اتحادیه اروپا و چین توافق کرده‌اند تا در مناقشه تجاری جاری بر سر تعرفه‌های خودروهای الکتریکی (EV)، گزینه "تعهدات قیمتی" را به‌عنوان یک راه‌حل احتمالی بررسی کنند. این تصمیم در حالی اتخاذ شده است که اتحادیه اروپا نگرانی‌های خود در زمینه یارانه‌های دولتی چین به صنعت خودروهای الکتریکی این کشور را مطرح کرده و ادعا می‌کند که این یارانه‌ها به تولیدکنندگان چینی مزیت ناعادلانه‌ای در بازار اروپا ارائه می‌دهد.

در واقع "تعهدات قیمتی"، به معنای تعیین حداقل قیمت برای خودروهای الکتریکی چینی صادرشده به اروپا است که هدف آن، ایجاد شرایط منصفانه برای خودروسازان اروپایی است. خودروسازان اروپایی با رقابت فزاینده از سوی خودروهای الکتریکی ارزان‌تر چینی مواجه می‌باشند.

در واقع اتحادیه اروپا معتقد است که یارانه‌های دولتی چین باعث ایجاد انحراف در بازار خودروهای الکتریکی شده و به همین دلیل در حال بررسی اعمال تعرفه‌هایی بر واردات خودروهای الکتریکی چینی

است تا از این طریق از صنعت خودروسازی داخلی خود حفاظت نماید.

در مقابل، چین با اعمال تعرفه‌های پیشنهادی اتحادیه اروپا مخالفت ورزیده و هشدار داده است که چنین اقداماتی می‌تواند به روابط تجاری بین دو طرف آسیب برساند. با این وجود، چین نسبت به ورود به مذاکرات و بررسی راه‌حل‌هایی مانند تعهدات قیمتی، از خود تمایل نشان داده است.

نکته حائز اهمیت آنکه مناقشات فعلی، بخشی از تنش‌های اقتصادی گسترده‌تر بین اتحادیه اروپا و چین است. در واقع اتحادیه اروپا در تلاش است تا از صنایع کلیدی خود، از جمله خودروسازی، در دوران گذار به سمت فناوری‌های سبز و پایدار محافظت کند.

در همین راستا مذاکرات در مورد تعرفه‌های خودروهای الکتریکی، نشان‌دهنده اهمیت روزافزون ثبات در سیاست‌های تجاری و چالش‌های مربوط به زنجیره‌های تأمین جهانی است. این مذاکرات به‌عنوان گامی حیاتی در حل و فصل اختلافات تجاری بین اتحادیه اروپا و چین تلقی می‌شود و پیامدهای مهمی برای آینده بازار خودروهای الکتریکی و روابط تجاری جهانی به همراه خواهد داشت.

افزایش بدهی دولت روسیه

دولت روسیه اخیراً اعلام کرد بدهی ملی این کشور تا پایان سال ۲۰۲۷، به ۱۸ درصد تولید ناخالص داخلی (GDP) افزایش خواهد یافت، زیرا دولت به‌منظور جبران کسری بودجه خود، ناچار به تداوم استقراض خواهد بود. بر اساس پیش‌نویس بودجه، میزان استقراض دولتی در سال‌های آینده به ۵.۳ تریلیون روبل (۵۷ میلیارد دلار) خواهد رسید.

وزارت دارایی روسیه تأکید کرده است که باوجود این افزایش، بدهی ملی روسیه در سطح «ایمن از نظر اقتصادی»، یعنی پایین‌تر از ۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی باقی خواهد ماند. همچنین، این وزارتخانه مدعی شده است که حجم بدهی دولتی روسیه در مقایسه با سایر کشورها، در سطح پایینی قرار دارد؛ در همین راستا بدهی بریتانیا به ۱۰۰ درصد تولید ناخالص داخلی و در ایالات متحده و ژاپن، به ترتیب به بیش از ۱۲۰ و ۲۶۰ درصد رسیده است.

وزیر دارایی روسیه اعلام کرد که تمرکز بودجه آتی، بر حمایت اجتماعی، بخش دفاعی و توسعه فناوری خواهد بود و بیش از ۳ تریلیون روبل برای حمایت از مناطق مختلف اختصاص خواهد یافت.

به گفته اقتصاددانان نزدیک به دولت روسیه، رشد بدهی روسیه به دلیل کسری بودجه پایین، همچنان متعادل است و این کشور علی‌رغم فشار تحریم‌های غرب، به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بزرگ خود ادامه می‌دهد.

بیمه نفتکش‌های روسی توسط شرکت‌های غربی

بر اساس گزارش‌های تازه، شرکت‌های غربی با وجود تحریم‌های اعمال شده بر علیه روسیه، همچنان نفتکش‌های این کشور را بیمه می‌کنند. شایان توجه است که کشورهای عضو گروه ۷ در کنار اعمال تحریم‌های نفتی روسیه، برای نفت خام این کشور سقف قیمتی نیز تعیین کرده‌اند تا ضمن حفظ فشار اقتصادی بر روسیه، جریان صادرات نفت آن به بازارهای جهانی، همچنان ادامه یابد و قطع نشود.

در واقع اعمال این محدودیت‌ها در مقابل نفت روسیه از دسامبر ۲۰۲۲ آغاز شد و در فوریه ۲۰۲۳ نیز به صادرات محصولات نفتی این کشور گسترش یافت. بر اساس این مقررات، شرکت‌های غربی مجاز به ارائه خدمات بیمه‌ای برای نفتکش‌های روسی نیستند، مگر اینکه قیمت محموله‌ها به زیر ۶۰ دلار در هر بشکه برسد. با این حال، گزارش‌ها حاکی از آن است که برخی شرکت‌ها همچنان به ارائه این خدمات به نفتکش‌های روسی ادامه می‌دهند.

معاون وزیر خارجه روسیه نیز ضمن انتقاد از اعمال این تحریم‌ها، آنها را غیرقانونی دانست و تأکید کرد که بخش‌های کلیدی انرژی روسیه، مدت‌هاست که تحت فشار این اقدامات قرار دارند. وی افزود که این تحریم‌ها نتیجه ناتوانی کشورهای غربی در مدیریت بحران‌ها و اعمال کنترل بر بازار جهانی انرژی است.

تحولات منطقه ای

سرمایه‌گذاری ۱۵ میلیارد دلاری عمان در دقم

داده‌های تازه نشان می‌دهد حجم سرمایه‌گذاری در منطقه ویژه اقتصادی دقم عمان افزایش یافته است؛ به نحوی که تا پایان ژوئن ۲۰۲۴، این رقم به ۶ میلیارد ریال عمانی (معادل ۱۵.۵ میلیارد دلار) رسیده است که نشان‌دهنده رشد ۵۵ درصدی نسبت به سال گذشته است. شایان توجه است که افزایش قابل توجه در سرمایه‌گذاری در منطقه دقم، هم‌زمان با بهره‌برداری از پروژه‌های کلیدی همچون پالایشگاه دقم و سایر پروژه‌های اقتصادی انجام شده است.

بر اساس سخنان مدیرعامل منطقه ویژه اقتصادی دقم، افزایش سرمایه‌گذاری در این منطقه، حاکی از افزایش علاقه شرکت‌های داخلی و بین‌المللی به سرمایه‌گذاری در این منطقه می‌باشد. وی افزود که پروژه‌های استراتژیکی در حوزه صنایع سبز، از جمله کارخانه "ولکان سبز"، پروژه "دقم هاپیپورت" و پروژه "ACM" در مراحل ساخت یا طراحی نهایی قرار داشته و به تحقق اهداف عمان در دستیابی به هدف عدم انتشار کربن تا سال ۲۰۵۰ کمک خواهند کرد.

پروژه‌های اقتصادی مهمی در این منطقه مانند پالایشگاه دقم با ظرفیت تولید روزانه ۲۳۰ هزار بشکه در

نیمه نخست سال ۲۰۲۴ افتتاح شدند که این رقم، ظرفیت پالایشگاه‌های عمان را به حدود ۵۰۰ هزار بشکه در روز افزایش خواهد داد. پالایشگاه دقم، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های مشترک عمان و کویت، نقش حیاتی در تبدیل دقم به یک مرکز مهم انرژی در منطقه ایفا خواهد کرد.

با توجه به افزایش حجم سرمایه‌گذاری‌ها و انجام پروژه‌های جدید در دقم، این منطقه به‌عنوان یکی از نقاط کلیدی توسعه اقتصادی عمان، از آینده‌ای روشن در جذب سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی برخوردار شده است.

ارتقای تجارت ترکیه و آلمان به ۶۰ میلیارد دلار

اخیراً رئیس‌جمهور ترکیه در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک با اولاف شولتز، صدراعظم آلمان، دیدار و درباره تعمیق همکاری‌ها در بخش‌های اقتصادی و تجاری به مذاکره پرداخت. پیش‌تر، رئیس‌جمهور ترکیه در جریان یک کنفرانس خبری مشترک با همتای آلمانی خود، هدف دو کشور در ارتقای روابط دوجانبه را افزایش مبادلات تجاری به ۶۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ برشمرد.

شایان توجه است که تقویت همکاری‌ها میان ترکیه و آلمان، بر اساس یک برنامه جامع ارتقای روابط، به ویژه در حوزه‌هایی مانند تحول سبز، زنجیره‌های تأمین و فناوری‌های نوین تنظیم شده است و دو کشور در تلاش هستند تا حجم مبادلات تجاری خود در سال جاری را به ۶۰ میلیارد دلار افزایش دهند. هدف‌گذاری روابط تجاری ۶۰ میلیاردی، پس از ارتقای حجم تجارت دو کشور به ۵۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ انجام شد. بر اساس داده‌های رسمی، آلمان همچنان به عنوان بزرگ‌ترین مقصد صادراتی ترکیه شناخته می‌شود؛ در همین راستا ترکیه در سال گذشته، ۲۱,۱ میلیارد دلار کالا به آلمان صادر و ۲۸,۷ میلیارد دلار از آن کشور واردات انجام داده است.

رئیس شورای تجاری ترکیه و آلمان (DEIK)، بخش‌های خدمات و صنعت خودرو را جزو مهم‌ترین حوزه‌های تجارت بین دو کشور برشمرد. وی همچنین به تأثیر اقتصادی ترک‌های مقیم آلمان اشاره کرد و گفت: «بیش از ۱۰۰ هزار شرکت ترک در آلمان فعالیت دارند که حجم فروش آنها به ۵۰ میلیارد یورو می‌رسد.» او همچنین بر اهمیت موضوعاتی مانند زنجیره‌های تأمین و تغییرات اقلیمی در استراتژی بین‌المللی سرمایه‌گذاری ترکیه برای سال‌های ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۸ اشاره و تأکید کرد که این حوزه‌ها فرصت همکاری قدرتمندی برای دو کشور فراهم می‌نماید.

نکته قابل توجه آنکه آلمان طی دو دهه گذشته، بیش از ۱۲ میلیارد دلار در ترکیه سرمایه‌گذاری کرده و در حال حاضر، بیش از ۷ هزار و ۲۵۰ شرکت با سرمایه آلمانی در این کشور فعال هستند. علاوه بر این، حجم سرمایه‌گذاری آلمانی‌ها از سال ۱۹۸۰ تاکنون، به ۱۴,۵ میلیارد دلار رسیده است.

ترکیه در تولید تجهیزات انرژی‌های تجدیدپذیر، از نقش مهمی برخوردار است. در واقع ترکیه به یک مرکز جهانی در این حوزه تبدیل شده و بخش انرژی، یکی از مهم‌ترین بخش‌های سرمایه‌گذاری آلمانی‌ها در این کشور محسوب می‌شود؛ در همین راستا بخش انرژی به‌ویژه تولید هیدروژن سبز، یکی از محورهای اصلی همکاری میان دو کشور می‌باشد.

از آنجایی که آلمان که به دنبال کاهش وابستگی به منابع انرژی روسیه است، اخیراً تفاهم‌نامه‌ای با ترکیه در زمینه تولید هیدروژن به امضا رسانده است. این همکاری‌ها بخشی از تلاش‌های دو کشور به منظور توسعه پایدار و تقویت صنایع استراتژیک محسوب می‌شود. تولید هیدروژن سبز، به‌عنوان یکی از پروژه‌های مهم برای آینده صنعتی آلمان و ترکیه در حال توسعه به شمار می‌رود و در تأمین نیازهای انرژی و حفظ محیط‌زیست نقش کلیدی را ایفا خواهد نمود.

افزایش ۲,۳ درصدی صادرات ترکیه

بر اساس داده‌های رسمی منتشرشده توسط وزارت تجارت و مؤسسه آمار ترکیه، صادرات این کشور در ماه آگوست ۲۰۲۴، با افزایش ۲,۳ درصدی نسبت به سال گذشته، به ۲۲ میلیارد و ۴۸ میلیون دلار رسید. این افزایش نشان دهنده تداوم رشد صادرات این کشور در ماه‌های اخیر بوده است. در مقابل، حجم واردات ترکیه در ماه آگوست با کاهش ۱۰,۷ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۳ مواجه شد و به رقم ۲۷ میلیارد و ۴۰ میلیون دلار کاهش یافت.

در واقع از ابتدای سال ۲۰۲۴ تا پایان ماه آگوست، حجم صادرات ترکیه با رشد ۳,۹ درصدی، به ۱۷۰ میلیارد و ۸۰۱ میلیون دلار رسید؛ در حالی که واردات این کشور طی همین دوره، با کاهش ۸,۶ درصدی، به ۲۲۵ میلیارد و ۷۳۹ میلیون دلار رسید. شایان توجه است که افزایش صادرات از یک سو و کاهش واردات ترکیه از سوی دیگر، منجر به کاهش ۴۲,۷ درصدی کسری تجاری خارجی ترکیه در این ماه نسبت به سال گذشته شده است؛ به نحوی که این رقم در حال حاضر به ۴ میلیارد و ۹۹۲ میلیون دلار رسیده است.

در میان بزرگ‌ترین واردکنندگان کالا از ترکیه در ماه آگوست، آلمان با واردات ۱,۶۷۴ میلیارد دلار، در رتبه نخست قرار دارد. پس از آن، ایالات متحده با ۱,۳۳۹ میلیارد دلار و بریتانیا با ۱,۲۴۲ میلیارد دلار در رده‌های دوم و سوم هستند. این آمار نشان می‌دهد که علی‌رغم چالش‌های جهانی، ترکیه به بهبود صادرات خود ادامه داده و موفق به کاهش کسری تجاری خود شده است.

افزایش ۳۱ درصدی دارایی‌های عربستان سعودی در آمریکا

اخیراً عربستان سعودی حجم دارایی‌های خود از اوراق قرضه خزانه‌داری آمریکا را به میزان ۱,۷ درصد افزایش داد؛ به نحوی که ارزش آنها به ۱۴۲,۷ میلیارد دلار رسیده است؛ بر اساس اعلام وزارت خزانه‌داری

آمریکا، این رقم، بالاترین سطح از دارایی عربستان در ایالات متحده از مارس ۲۰۲۰ به شمار می‌رود. این نکته حائز اهمیت است که افزایش سرمایه‌گذاری عربستان در اوراق قرضه آمریکا، هم‌زمان با انتظار برای کاهش نرخ بهره فدرال رزرو صورت گرفته است. در واقع این اقدام به‌منظور بهره‌برداری از بازدهی بالای جذاب‌ترین ابزارهای مالی امن در جهان انجام شد. این در حالی است که نرخ بهره در بالاترین سطح خود در بیش از دو دهه اخیر قرار دارد. بر اساس گزارش وزارت خزانه‌داری آمریکا، دارایی‌های عربستان سعودی از اوراق قرضه در ماه جولای ۲۰۲۴ نسبت به سال گذشته، ۳۱ درصد افزایش یافته و از رقم ۱۰۹,۲ میلیارد دلار، به ۱۴۲,۷ میلیارد دلار رسیده است. با وجود افزایش سهم عربستان از اوراق قرضه ایالات متحده، رتبه عربستان سعودی همچنان در میان بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاران در بدهی‌های آمریکا، در جایگاه هفدهم باقی مانده است.

درواقع عربستان سعودی برای دوازدهمین ماه متوالی، به خرید اوراق قرضه ایالات متحده ادامه داده است؛ این در حالی است که این روند خرید در پی همه‌گیری کرونا متوقف شده بود. شایان توجه است که این سرمایه‌گذاری‌ها، شامل سایر دارایی‌ها و اوراق بهادار دلاری نمی‌شود. از سوی دیگر، دارایی‌های جهانی در اوراق قرضه آمریکا در ماه جولای، با رشد ۱,۶ درصدی به ۸,۳۴ تریلیون دلار رسید؛ در این میان، ژاپن با ۱,۱۲ تریلیون دلار، همچنان بزرگ‌ترین سرمایه‌گذار در این بازار محسوب می‌شود و پس از آن، چین با ۷۷۶,۵ میلیارد دلار در جایگاه دوم قرار دارد.

انعقاد توافق‌نامه LNG میان ترکیه و توتال انرژی آمریکا

اخیراً شرکت خط لوله نفت ترکیه (بوتاش) و شرکت توتال انرژی آمریکا توافق‌نامه‌ای ۱۰ ساله در زمینه تجارت گاز طبیعی مایع (LNG) به امضا رساندند. این توافق‌نامه در شهر تگزاس آمریکا و با حضور وزیر انرژی و منابع طبیعی ترکیه به امضا رسید. بر اساس این توافق‌نامه، ترکیه در طول ۱۰ سال آینده، به ۱۶ میلیون مترمکعب گاز طبیعی مایع دست خواهد یافت. همچنین این توافق‌نامه دارای شروط منعطف و رقابتی است که به کاهش هزینه‌های گاز مصرفی ترکیه در بلندمدت کمک شایانی خواهد کرد.

وزیر انرژی ترکیه با اشاره به وابستگی این کشور به واردات انرژی، بر تنوع بخشی به منابع انرژی، به‌عنوان یکی از راهبردهای مهم ترکیه تأکید کرد تا از این طریق شهروندان این کشور را از نوسانات بازارهای جهانی محافظت کند. وی همچنین عنوان کرد که ترکیه با انجام سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی خود، توانسته پاسخگوی نیمی از نیازهای سالانه کشور به گاز طبیعی مایع باشد.

توافق‌نامه میان شرکت ترکی بوتاش و شرکت توتال انرژی آمریکا، از سال ۲۰۲۷ آغاز شده و تا پایان سال ۲۰۳۷ ادامه خواهد داشت. شایان توجه است که شرکت بوتاش در ماه می گذشته توافق‌نامه مشابهی را با

شرکت اکسون موبیل آمریکا به منظور واردات سالانه ۲,۳ میلیارد متر مکعب گاز مایع امضا کرده بود که مدت این توافقنامه هم ۱۰ ساله است.

امارات در پی گسترش سرمایه‌گذاری در اسپانیا

بر اساس گزارش‌های منتشرشده، روند خرید شرکت انرژی تجدیدپذیر اسپانیایی "سایتا بیلد" توسط شرکت "مصدر" امارات متحده عربی، در مراحل پایانی خود قرار دارد و به‌زودی مالکیت آن به شرکت مصدر منتقل خواهد شد. قابل توجه است که ارزش دارایی‌های شرکت "سایتا بیلد" که در اسپانیا و پرتغال قرار دارند، حدود ۱,۵ میلیارد یورو (۱,۷ میلیارد دلار) تخمین زده شده است.

شرکت‌های فعال در حوزه انرژی پاک طی ماه‌های اخیر، به دلیل کاهش ارزش‌گذاری ناشی از افزایش نرخ بهره و هزینه‌های تجهیزات، توجه بسیاری از سرمایه‌گذاران را به خود جلب کرده‌اند؛ در همین راستا اسپانیا، به‌عنوان یکی از بازارهای کلیدی در زمینه انرژی خورشیدی در اروپا، مورد توجه شرکت "مصدر" قرار گرفته است. در واقع معامله حاضر، دومین معامله بزرگ "مصدر" در اسپانیا طی ماه‌های اخیر بوده است؛ در ماه جولای نیز این شرکت توافقی به‌منظور خرید سهام اقلیتی در یک گروه مزارع خورشیدی از شرکت "اینل" را به امضا رساند.

شایان توجه است که این معاملات از سوی شرکت‌های اماراتی، در قالب برنامه این کشور به‌منظور افزایش ظرفیت انرژی‌های تجدیدپذیر به ۱۹,۸ گیگاوات و دستیابی به سهم ۳۰ درصدی از ترکیب انرژی ملی تا سال ۲۰۳۰ انجام می‌پذیرد. همچنین این اقدامات، در چارچوب استراتژی بلندمدت امارات به منظور توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر تا سال ۲۰۵۰ قابل ارزیابی می‌باشد.

سرمایه‌گذاری فزاینده بخش خصوصی عربستان در خودروهای برقی

گزارش‌های تازه رسانه‌های سعودی نشان می‌دهد بخش خصوصی عربستان سعودی در راستای تحقق سند چشم‌انداز ۲۰۳۰ و کاهش وابستگی این کشور به سوخت‌های فسیلی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های خودروهای برقی را شدت بخشیده است. در همین راستا شرکت‌های داخلی و بین‌المللی، نسبت به سرمایه‌گذاری در ایجاد ایستگاه‌های شارژ و مراکز خدماتی خودروهای برقی ابراز تمایل کرده‌اند. پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰، تعداد خودروهای برقی در این کشور به ۴۰۰ هزار دستگاه برسد.

نکته حائز اهمیت آنکه باوجود سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، همچنان کمبود ایستگاه‌های شارژ، یکی از چالش‌های اصلی پیش روی توسعه این صنعت در عربستان به‌شمار می‌رود؛ به‌نحوی که در سال ۲۰۲۳ تنها ۷۷۹ خودرو برقی به این کشور وارد شده و در حال حاضر نیز تنها ۲۰ ایستگاه شارژ فعال است.

صندوق سرمایه‌گذاری عمومی عربستان (PIF) نیز با اختصاص ۳۵ میلیارد دلار به صنعت خودروهای برقی، هدف خود را بر تحول در این صنعت متمرکز کرده است؛ در همین راستا، ۵۰ درصد از این سرمایه را به تولید خودروهای برقی، ۲۵ درصد، به تولید باتری‌ها و مابقی را به قطعات مرتبط با آن اختصاص داده است. علاوه بر این، شرکت‌هایی مانند "ایفیک" و "الکترومین"، برنامه‌های گسترده‌ای را به‌منظور نصب هزاران دستگاه شارژر سریع تا سال ۲۰۳۰ ارائه کرده‌اند. همچنین عربستان با راه‌اندازی کارخانه‌هایی نظیر "لوسید" و "سیر"، به دنبال مونتاژ و به تدریج تولید داخلی خودروهای برقی است؛ در همین راستا اولین کارخانه مونتاژ "لوسید" نیز در این کشور افتتاح شده است. مجموعه این تحولات، نشان‌دهنده عزم جدی عربستان به‌منظور حرکت به‌سوی توسعه پایدار و انرژی‌های تجدیدپذیر است.

تقویت همکاری‌های توسعه‌ای بین عربستان سعودی و آذربایجان

اخیراً مدیرعامل صندوق توسعه سعودی و وزیر اقتصاد آذربایجان در باکو دیدار کرده و درباره تقویت همکاری‌های توسعه‌ای و حمایت از رشد بخش‌های حیاتی در آذربایجان گفتگو کردند. در این دیدار، طرفین به بررسی راهکارهای توسعه‌ای و همکاری در بخش‌های کلیدی اقتصادی پرداختند. هدف از انجام این دیدار، بررسی راه‌های حمایت از رشد بخش‌های حیاتی در آذربایجان ذکر شده است.

عربستان سعودی و آذربایجان طی سال‌های اخیر، روابط روبه‌رشدی را تجربه کرده‌اند؛ در همین راستا کمیته اقتصادی مشترک دو کشور که به‌طور منظم تشکیل جلسه می‌دهد، تأثیر بسزایی در گسترش همکاری‌های اقتصادی و توسعه پروژه‌های مشترک ایفا کرده است. همچنین در طول دو دهه گذشته، تبادل بازدیدهای رسمی و امضای توافق‌نامه‌های سیاسی و اقتصادی، همراه با اجرای پروژه‌های مشترک، نشان‌دهنده اراده جدی دو کشور به‌منظور تعمیق روابط استراتژیک میان دو کشور بوده است.

پیش‌تر نیز سفیر آذربایجان در عربستان، اعلام کرده بود که روابط دو کشور پس از تحکیم موقعیت رهبری محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان سعودی، به‌طور چشمگیری توسعه‌یافته است. عربستان سعودی به‌عنوان یک قدرت برجسته در عرصه بین‌المللی، جایگاه خود را تقویت کرده و این تحولات در ارتقای همکاری‌های میان دو کشور نقش بسزایی ایفا کرده است.

همکاری امارات متحده با شرکت تسلا و آمازون در مورد هوش مصنوعی

اخیراً در چارچوب سفر حاکم امارات به آمریکا که با هدف تقویت روابط دوجانبه به ویژه در زمینه فناوری‌های پیشرفته انجام شد، مشاور امنیت ملی امارات متحده عربی و معاون حاکم ابوظبلی نیز با ایلان ماسک، مدیرعامل تسلا، و جف بزوس، بنیان‌گذار آمازون، ملاقات و به‌منظور گسترش همکاری‌ها در حوزه هوش مصنوعی و فناوری‌های پیشرفته به گفت‌وگو پرداخت. در واقع این دیدارها بخشی از تلاش‌های

امارات به‌منظور گسترش همکاری‌های بین‌المللی در زمینه فناوری‌های نوین، انرژی و توسعه اقتصادی با شرکت‌های بزرگ آمریکایی از جمله تسلا و آمازون بوده است.

مشاور امنیت ملی امارات متحده عربی که ریاست گروه هوش مصنوعی G42 امارات را نیز بر عهده دارد، در این جلسات بر اهمیت سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری‌های نوین و بهره‌گیری از فرصت‌های ایجاد شده به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی و رفاه مردم تأکید کرد. وی در پیام توییتی خود اظهار داشت: «همکاری با رهبران جهانی در راستای بهینه‌سازی بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و ایجاد فرصت‌های بی‌نظیر از طریق هوش مصنوعی، به تحولات مثبت در زندگی افراد و جوامع منجر خواهد شد.»

این دیدارها در حالی انجام شد که پیش از آن و در تاریخ ۲۳ سپتامبر، حاکم امارات و مشاور امنیت ملی آمریکا، چارچوب همکاری‌های میان دو کشور در زمینه هوش مصنوعی را اعلام کرده بودند. در واقع همکاری میان ایالات متحده و امارات متحده عربی در زمینه هوش مصنوعی، نشان‌دهنده آگاهی دو کشور از پتانسیل بالای حوزه هوش مصنوعی در تسریع رشد اقتصادی، بهبود آموزش و بهداشت، ایجاد فرصت‌های شغلی و ارتقای پایداری زیست‌محیطی است.

علاوه بر این، مشاور امنیت ملی امارات متحده عربی در دیدار خود با جف بزوس، به بررسی فرصت‌های همکاری مشترک در حوزه هوش مصنوعی و فناوری‌های پیشرفته پرداخت و تأکید کرد که امارات به دنبال کسب رهبری جهانی در این حوزه است. او افزود که همکاری‌های بین‌المللی در زمینه فناوری، در ساخت اقتصاد آینده و توسعه پایدار نقش مهمی خواهد داشت. وی همچنین خاطرنشان کرد که امارات از یک چشم‌انداز بلندپروازانه در زمینه هوش مصنوعی برخوردار است و در قالب آن، در حال سرمایه‌گذاری بر روی افراد، بخش‌های مختلف و مشارکت‌های استراتژیک با سایر طرف‌ها به‌منظور دستیابی به جایگاه برتر جهانی در این حوزه است.

افزایش مبادلات تجاری میان عراق و ارمنستان در نیمه اول سال ۲۰۲۴

سرکنسول ارمنستان در اربیل، از افزایش مبادلات تجاری میان ارمنستان و عراق در نیمه اول سال ۲۰۲۴ خبر داد. وی اعلام کرد که حجم مبادلات تجاری میان دو کشور در سال ۲۰۲۳ به ۱۸۰ میلیون دلار رسید.

این مقام کنسولی ارمنستان، اظهار کرد که میزان مبادلات تجاری میان ارمنستان و عراق در سال ۲۰۲۲، ۲۴۰ میلیون دلار بود، اما این رقم در سال ۲۰۲۳ کاهش یافت و به ۱۸۰ میلیون دلار رسید. این در حالی است که بخش عمده‌ای از این مبادلات با اقلیم کردستان عراق انجام شده است.

وی همچنین ضمن تأکید بر اهمیت توسعه و افزایش همکاری‌های تجاری میان ارمنستان و اقلیم کردستان عراق، اعلام کرد که در نیمه نخست سال ۲۰۲۴، میزان مبادلات تجاری در مقایسه با مدت مشابه سال

گذشته، مجدداً افزایش یافته است.

تشکیل ائتلاف صنعتی جدید

یک ائتلاف متشکل از شرکت‌هایی شامل کشورهای مصر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی در آستانه امضای یک قرارداد ادغام صنعتی به ارزش ۸۰۰ میلیون دلار هستند. قراردادی که انتظار می‌رود در ماه اکتبر نهایی گردد. این قرارداد، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین ادغام‌های صنعتی در منطقه و در قالب تلاش‌های این کشورها به‌منظور تقویت همکاری‌های اقتصادی و توسعه صنایع استراتژیک امضا می‌شود. علاوه بر این قرارداد، مذاکرات در راستای ادغام و تملک برای چندین شرکت دیگر در مصر به ارزش ۳۰۰ میلیون دلار طی شش ماه آینده نیز در جریان است. در همین راستا در حال حاضر، "زیلا کپیتال" که از سال ۲۰۱۸ در حوزه بانکداری سرمایه‌گذاری فعال است، بر معاملات ادغام و تملک به ارزش ۳ میلیارد دلار نظارت دارد و به دنبال گسترش فعالیت‌های خود در منطقه است.

از سوی دیگر، مصر نیز در حال مذاکره به‌منظور فروش باقی‌مانده سهام دولتی خود در "بانک اسکندریه" به گروه ایتالیایی "ایتتسا سن پائولو" است که نخستین فروش بزرگ دارایی‌های دولتی پس از شناور شدن پوند مصر در ماه مارس به شمار می‌رود. انتظار می‌رود این معامله به ارزش کمتری نسبت به فروش‌های سال گذشته انجام شود.

شایان توجه است که وضعیت اقتصادی مصر در پی کاهش ۴۰ درصدی ارزش پوند در مقابل دلار، وخیم شده و در شرایط نامناسبی قرار دارد. در پی همین امر و با هدف بهبود شرایط اقتصادی، این کشور در تلاش است تا با فروش دارایی‌های دولتی و جذب سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی خود تا پایان سال مالی ۲۰۲۵، موفق به جذب مبلغی بین ۲ تا ۲.۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی گردد. در همین راستا، عربستان سعودی نیز با بسته سرمایه‌گذاری ۳۵ میلیارد دلاری، پروژه‌های توسعه‌ای بزرگی را در مصر آغاز کرده است که یکی از آن‌ها، توسعه منطقه "رأس الحکمه" در سواحل مدیترانه است. علاوه بر این، عربستان سعودی در حال آماده‌سازی طرح دیگری برای سرمایه‌گذاری ۵ میلیارد دلاری در مصر از طریق صندوق ثروت ملی خود است.

امضای توافق‌نامه‌های همکاری اقتصادی میان امارات و ازبکستان

اخیراً ولیعهد دبی و معاون نخست‌وزیر امارات متحده عربی، به ازبکستان سفر کرد. در جریان این سفر، مجموعه‌ای از توافق‌نامه‌ها و تفاهم‌نامه‌های همکاری در حوزه‌های مختلف اقتصادی بین دو کشور به امضا رسید. هدف از انجام این سفر، تقویت روابط اقتصادی و تجاری میان امارات و ازبکستان عنوان شده بود. مهمترین توافق‌نامه‌های امضا شده میان دو کشور عبارتند از:

یکی از مهم‌ترین توافقات حاصله در جریان این سفر، «توافق‌نامه کمک‌های حقوقی متقابل در امور مدنی و تجاری» بود که توسط وزیر انرژی و زیرساخت‌های امارات و وزیر دادگستری ازبکستان به امضا رسید. این توافق‌نامه به منظور تسهیل همکاری‌های حقوقی بین دو کشور در امور مدنی و تجاری تنظیم شده است.

تفاهم‌نامه دیگری در زمینه «تجارت الکترونیکی» میان وزیر اقتصاد امارات و وزیر انرژی ازبکستان امضا شد که بر استفاده از فرصت‌های جدید فناوری در راستای افزایش تجارت بین‌المللی و توسعه پایدار تجارت الکترونیک تمرکز دارد.

در حوزه آموزش نیز دو کشور تفاهم‌نامه‌ای را به منظور همکاری در زمینه «آموزش عالی» امضا کردند که هدف از آن، تبادل دانش و تجربیات علمی میان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی دو کشور است.

تفاهم‌نامه دیگری نیز در بخش لجستیک با هدف توسعه مناطق آزاد و مراکز لجستیک در ازبکستان بین مدیرعامل شرکت بنادر و گمرک دبی و معاون شهردار تاشکند به امضا رسید.

تفاهم‌نامه‌ای میان شهرداری دبی و شهرداری تاشکند به منظور تبادل دانش و تجربیات در زمینه طراحی شهرهای هوشمند و پایدار آینده توسط مدیرکل شهرداری دبی و شهردار تاشکند به امضا رسید.

در بخش تجاری نیز رییس اتاق دبی و رئیس اتاق بازرگانی و صنایع ازبکستان، تفاهم‌نامه‌ای را به منظور افزایش سطح تبادلات تجاری میان دو کشور به امضا رساندند.

شایان توجه است که این توافقات، بخشی از تلاش‌های گسترده امارات متحده عربی به منظور تقویت همکاری‌های بین‌المللی و توسعه روابط اقتصادی خود با کشورهای آسیای مرکزی بوده است.

توسعه کریدور حمل و نقل ترانس‌خزر؛ تقویت همکاری‌ها میان قزاقستان و گرجستان

اخیراً و در پی دیدار نخست‌وزیر قزاقستان با معاون اول نخست‌وزیر و وزیر اقتصاد و توسعه پایدار گرجستان، دو کشور در راستای تقویت همکاری‌ها برای توسعه کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی ترانس‌خزر (TITR) به توافق رسیدند. بر اساس بیانیه دفتر نخست‌وزیری قزاقستان، هر دو کشور به‌عنوان کریدورهای کلیدی حمل و نقل قاره‌ای، کوتاه‌ترین مسیر حمل‌ونقل کالا بین اروپا و چین و جنوب شرق آسیا را فراهم می‌نمایند. با توجه به افزایش قابل توجه حجم ترانزیت کالا در سال گذشته و ماه‌های ابتدایی سال جاری، مقامات دو کشور بر اهمیت توسعه این مسیر تأکید کردند.

نخست‌وزیر قزاقستان با اشاره به هدف مشترک دو کشور به منظور افزایش حجم حمل و نقل در این

مسیر به ۱۰ میلیون تن، بر لزوم بهبود شرایط ترانزیت، تعیین تعرفه‌های رقابتی، کاهش زمان تحویل کالا و همچنین بر دیجیتالی شدن این کریدور حمل و نقل به منظور جذب بیشتر شرکت‌های بین‌المللی حمل و نقل تأکید نمود.

در این نشست معاون نخست وزیر گرجستان، به نقش کلیدی کمیسیون مشترک دولتی دو کشور در توسعه روابط دو جانبه اشاره و بر اهمیت همکاری‌های موجود تأکید کرد. این توافق، در حاشیه دوازدهمین نشست کمیسیون مشترک دولتی قزاقستان و گرجستان در زمینه تجارت و همکاری‌های اقتصادی حاصل شد.

توجه بانک زیرساخت سرمایه‌گذاری آسیایی به قزاقستان

اخیراً دیداری میان مقامات بانک زیرساخت سرمایه‌گذاری آسیایی (AIIB) با معاون نخست وزیر و وزیر اقتصاد ملی قزاقستان در آستانه برگزار شد و طی آن، رئیس هیئت مدیره این بانک بر تعهد خود مبنی بر گسترش و تقویت همکاری با قزاقستان به منظور توسعه زیرساخت‌های پایدار این کشور تأکید کردند.

علاوه بر این، تفاهم‌نامه مشترکی میان وزیر اقتصاد ملی قزاقستان و همچنین رئیس هیئت مدیره AIIB در مورد توسعه یک برنامه سرمایه‌گذاری سه‌ساله به امضا رسید. این تفاهم‌نامه مشترک، بخش‌ها و پروژه‌های بالقوه برای سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌ها را مشخص می‌کند. همچنین این تفاهم‌نامه بر اهمیت پیشبرد زیرساخت‌های مبتنی بر فناوری، بسیج سرمایه بخش خصوصی و ایجاد محیطی که امکان مشارکت بخش خصوصی را فراهم کند، تأکید دارد.

وزیر اقتصاد ملی قزاقستان گفت: "ما از رویکرد همکاری‌جویانه بانک زیرساخت سرمایه‌گذاری آسیایی قدردانی می‌کنیم. قزاقستان وارد یک چرخه سرمایه‌گذاری جدید می‌شود و امروز تعدادی از پروژه‌های بزرگ را ارائه می‌کند که از نظر سرمایه‌گذاری برای هر دو مؤسسه مالی بین‌المللی و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی جذاب هستند."

علاوه بر این، هر دو طرف در مورد گسترش همکاری‌ها در زمینه زیرساخت سبز، اتصال و گسترش همکاری منطقه‌ای به توافق رسیدند.

رئیس هیئت مدیره AIIB نیز در جریان این دیدار اظهار کرد: "قزاقستان به عنوان یکی از اعضای مؤسس AIIB، نقش مهمی در تأسیس و رشد این بانک ایفا کرده است؛ در همین راستا AIIB با درک پتانسیل عظیم گسترش و تقویت همکاری میان دو طرف، مشتاق مشارکت در اجرای موفقیت‌آمیز برنامه توسعه ملی قزاقستان تا سال ۲۰۲۹ و همچنین حمایت از هدف کاهش انتشار کربن این کشور برای دستیابی به انتشار صفر کربن تا سال ۲۰۶۰ است."

تجارت ۷۰۰ میلیون دلاری میان افغانستان با کشورهای آسیای میانه

وزارت صنعت و تجارت افغانستان اعلام کرده است که در پنج ماه نخست سال جاری خورشیدی، حجم تجارت افغانستان با کشورهای آسیای میانه، به حدود ۷۰۰ میلیون دلار رسیده است. بر اساس گزارش این وزارتخانه، حدود ۶۰ میلیون دلار از این میزان مربوط به صادرات افغانستان بوده است و این کشور در تلاش است تا این میزان را افزایش دهد.

پس از بازگشت امارت اسلامی به قدرت، آنها نسبت به گسترش روابط تجاری افغانستان با کشورهای آسیای میانه توجه بیشتری اعمال کرده‌اند؛ در همین راستا نمایندگان امارت اسلامی دیدارها و مذاکرات متعددی با کشورهای این منطقه صورت داده‌اند و اقدام به برگزاری نمایشگاه‌های مشترک با آنها نموده‌اند که نقش مهمی در توسعه تجارت ایفا کرده است.

بر اساس اعلام سخنگوی وزارت صنعت و تجارت افغانستان، حجم تجارت این کشور با کشورهای آسیای میانه در پنج ماه نخست سال ۱۴۰۳ به رقم ۶۸۴ میلیون دلار رسیده است که از میان آن، ۶۰ میلیون دلار به صادرات و ۶۲۴ میلیون دلار به واردات اختصاص داشت.

اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان نیز بر اهمیت تسهیل تجارت و ترانزیت با کشورهای آسیای میانه تأکید کرده است. در همین راستا سخنگوی این اتاق اظهار داشت: "روابط تجاری افغانستان با کشورهای منطقه در حال گسترش است و واردات از این کشورها ادامه دارد. بخش عمده واردات از کشورهای آسیای میانه به واردات مواد نفتی اختصاص دارد. از این رو برقراری توازن میان صادرات و واردات اهمیت روزافزونی یافته است." وی ابراز امیدواری کرد که این منطقه به بازاری مناسب برای کالاهای تولیدی افغانستان نیز تبدیل شود.

بر اساس داده‌های ارائه شده از سوی وزارت صنعت و تجارت، حجم تجارت سالانه افغانستان حدود ۱۰ میلیارد دلار است که از این میزان، دو میلیارد دلار مربوط به صادرات و هشت میلیارد دلار به واردات اختصاص دارد.

سرمایه‌گذاری ۵ میلیارد دلاری در افغانستان

اخیراً معاونت اقتصادی ریاست دولت امارت اسلامی افغانستان (ریاست‌الوزرا) اعلام کرده است که دهها شرکت داخلی و خارجی نسبت به سرمایه‌گذاری در افغانستان ابراز تمایل کرده‌اند که این رقم، بالغ بر ۵ میلیارد دلار می‌شود. بر اساس بیانیه این نهاد، سرمایه‌گذاران قصد انجام سرمایه‌گذاری در بخش‌هایی همچون کشاورزی، زیرساخت‌ها، صنعت، انرژی، معادن، مخابرات، بهداشت و حمل و نقل در افغانستان را دارند. علاوه بر این، معاون سخنگوی امارت اسلامی اعلام کرد که میزان مشارکت سرمایه‌گذاران داخلی

و خارجی در افغانستان، به ارزش حدود ۵ میلیارد و ۳۴۸ میلیون دلار در این حوزه‌ها تخمین زده می‌شود. شایان توجه است که وزیر دولت قطر در امور همکاری‌های بین‌المللی در دیدار خود با معاون اداره توسعه جهانی ایالات متحده (USAID)، درباره وضعیت افغانستان و پروژه‌های توسعه‌ای این کشور به مذاکره پرداخته است. برخی معتقدند که اداره توسعه جهانی ایالات متحده، نقش کلیدی در حمایت از بخش خصوصی و به ویژه در زمینه انتقال محصولات کشاورزی و پروژه‌های زیرساختی ایفا کرده است. از همین رو بر اهمیت احیای فعالیت‌های این نهاد در افغانستان تأکید دارند و معتقدند اگر این نهاد پس از سه سال، مجدداً فعالیت خود را از سر بگیرد، اعتماد منطقه‌ای و بین‌المللی به افغانستان تقویت خواهد شد.

وزارت اقتصاد افغانستان نیز از احیای احتمالی فعالیت‌های اداره توسعه جهانی ایالات متحده استقبال کرده و نقش این نهاد در رشد اقتصادی کشور را بسیار حیاتی دانسته است. در همین راستا معاون وزارت اقتصاد طالبان اظهار کرد: "اداره توسعه جهانی ایالات متحده می‌تواند در توسعه کشاورزی، تجارت، صنایع کوچک و متوسط افغانستان و همچنین مدیریت منابع طبیعی و زیرساخت‌های حیاتی مانند آبرسانی، برق‌رسانی و ساخت جاده‌ها به افغانستان کمک‌های قابل توجهی ارائه کند."

نکته حائز اهمیت آن است که اداره توسعه جهانی ایالات متحده، یکی از بزرگ‌ترین پشتیبانان پروژه‌های مهم در افغانستان، از جمله پروژه کاسا یک‌هزار بوده که پس از به‌قدرت رسیدن امارت اسلامی، فعالیت‌های خود در افغانستان را متوقف کرده است.

صادرات ۴ میلیون تن غلات قزاقستان از طریق راه‌آهن

شرکت راه‌آهن ملی قزاقستان (KTZ) در طی هشت ماه نخست سال ۲۰۲۴، موفق به حمل بیش از ۵.۲ میلیون تن غلات شده است که ۴ میلیون تن از آن به منظور صادرات بوده است. این شرکت اعلام کرد: "حجم محصولات آسیاب شده حمل شده با راه‌آهن، به میزان ۱۷,۴ درصد افزایش یافته و به ۲,۳ میلیون تن رسیده است. از این مقدار، ۱,۸ میلیون تن صادر شده است که ۲۰ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۳ بوده است."

بخش عمده صادرات غلات قزاقستان، یعنی ۲,۵ میلیون تن، به مقصد کشورهای آسیای میانه انجام شده است. علاوه بر این، ۱,۲ میلیون تن غلات به چین صادر شد. از سوی دیگر، حمل محصولات آسیاب شده به چین، با رشد ۷۰ درصدی مواجه و به حدود ۵۰۰ هزار تن افزایش یافته است.

حجم گسترده حمل و نقل غلات در قزاقستان از اواخر سپتامبر آغاز می‌شود و شرکت راه‌آهن ملی این کشور، با آماده‌سازی حدود ۱۲ هزار واگن، تسهیل حمل و نقل غلات در سراسر کشور را صورت داده است. بر اساس اظهارات مدیرعامل شرکت راه‌آهن ملی قزاقستان، حدود ۶۰۰۰ دستگاه از این واگن‌ها آماده حمل

غلات برای صادرات به سمت دریای سیاه و دریای بالتیک هستند.

پژوهش‌های تازه

چشم‌انداز ترجیحات تجاری

گزارش چشم‌انداز ترجیحات تجاری ۲۰۲۴ که اخیراً توسط کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (UNCTAD) منتشر شده است، به بررسی عمیق ترجیحات تجاری غیرمقابل (NRTP) و تأثیر آنها بر کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته (LDC) می‌پردازد. ترجیحات تجاری در طول ۶۰ سال گذشته با هدف ترویج تنوع صادرات و رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه اجرا شده‌اند. این گزارش موضوعی کلیدی را بررسی می‌کند و آن اینکه تا چه میزان در جهانی که به طور فزاینده‌ای جهانی‌سازی شده است و موانع تجاری مانند تعرفه‌ها کاهش یافته و تدابیر غیرتعرفه‌ای بیشتر برجسته شده‌اند، ترجیحات تجاری کنونی همچنان ابزارهای موثری برای افزایش تجارت و رشد صنعتی هستند؟

گزارش تأکید می‌کند که هرچند NRTPها به ایجاد اشتغال در برخی بخش‌ها مانند مواد خام و تولیدات سبک کمک کرده‌اند، اما به تنهایی برای دستیابی به تنوع گسترده صادرات، به ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته (LDC)، کافی نبوده‌اند. با وجود این که ۱۶ اقتصاد توسعه‌یافته و ۹ اقتصاد در حال توسعه همچنان طرح‌های ترجیحات تجاری را ارائه می‌دهند، این گزارش بررسی می‌کند که چگونه این ترجیحات می‌توانند برای انطباق با واقعیت‌های تجارت جهانی مدرن، از جمله زنجیره‌های ارزش جهانی (GVC)، تدابیر غیرتعرفه‌ای و ساختارهای صنعتی متغیر، بازطراحی شوند. همچنین، به بررسی اشکال جدید همکاری تجاری فراتر از تعرفه‌ها، مانند تدابیر مقرراتی و سرمایه‌گذاری می‌پردازد، اشکال جدیدی که می‌تواند به کشورهای در حال توسعه بیشتر کمک کند. یافته‌های کلیدی گزارش عبارتند از:

۱. رشد اقتصادهای متنوع: طی سه دهه گذشته، اقتصادهایی با صادرات متنوع تقریباً دو برابر سریع‌تر از اقتصادهای غیرمتنوع رشد کرده‌اند.

۲. تجارت جهانی و زنجیره‌های ارزش جهانی: ۷۰ درصد از تجارت جهانی اکنون شامل زنجیره‌های ارزش جهانی است، امری که استفاده از NRTPها را بدون اصلاح قوانین مبدا دشوار می‌سازد

۳. کاهش مزایای تعرفه‌ای: میانگین جهانی تعرفه‌های کشور بهین دوست (MFN) از ۲۲ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۸٫۹ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافته است و دامنه مزایای تعرفه‌ای ارائه شده توسط طرح‌های NRTP را کاهش داده است.

۴. تنوع محصول: کشورهای کمتر توسعه‌یافته (LDC) دامنه محصولات صادراتی خود را از ۱۲۷۰ محصول در

سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۴ به ۱۳۶۰ محصول در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۲ گسترش داده‌اند.

۵. رشد سید صادرات: تنوع صادرات LDCها در بخش‌های ماشین‌آلات، تجهیزات الکتریکی و منسوجات-پوشاک بیشترین موفقیت را داشته است، به طوری که تعداد محصولات صادراتی در بخش منسوجات به طور متوسط ۳۹ محصول افزایش یافته است.

۶. تأثیرات متفاوت طرح‌های ترجیحی: طرح‌های ترجیحی مانند GSP و طرح‌های ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته اتحادیه اروپا، در مقایسه با سایر طرح‌ها، منجر به تنوع بیشتر صادرات شده است.

۷. ترجیحات تجاری و حاشیه‌های گسترده: محصولاتی که از ترجیحات برخوردار بودند، ۴,۴ درصد بیشتر احتمال داشته که در طول زمان توسط کشورهای دریافت‌کننده ترجیحات، صادر گردند. این امر پتانسیل ترجیحات تجاری برای تنوع صادرات را برجسته می‌کند.

۸. نرخ‌های پایین استفاده: نرخ‌های استفاده پایین برای ترجیحات تجاری غیرمتقابل، به ویژه برای کشورهای در حال توسعه غیر-LDC، به دلیل وجود توافق‌نامه‌های تجاری موازی با شرایط بهتر، گزارش شده است. نرخ‌های پایین استفاده به معنای این است که یک کشور یا صادرکنندگان یک کشور، از ترجیحات یا مزایای تجاری که به آن‌ها ارائه شده است، کمتر از حد انتظار یا ظرفیت خود استفاده می‌کنند. این ترجیحات ممکن است شامل تعرفه‌های پایین‌تر یا معافیت از برخی مقررات تجاری باشند که توسط کشورهای دیگر، معمولاً کشورهای توسعه‌یافته، برای تسهیل تجارت با کشورهای در حال توسعه یا کمتر توسعه یافته ارائه می‌شود.

۹. تدابیر غیرتعرفه‌ای (NTMs): تدابیر غیرتعرفه‌ای، از جمله رعایت استانداردهای مقرراتی، چالش‌های بزرگ‌تری برای دسترسی به بازار نسبت به تعرفه‌ها ایجاد می‌کنند، به ویژه در صادرات محصولات کشاورزی و پوشاک.

۱۰. محصولات کشاورزی: در حالی که منسوجات و ماشین‌آلات به تنوع صادرات کمک کرده‌اند، محصولات کشاورزی، به استثنای سبزیجات، در تنوع صادرات LDCها تأثیر زیادی نداشته‌اند.

۱۱. سهم بخش خدمات: بخش خدمات سهم فزاینده‌ای از درآمد ملی را به خود اختصاص داده است، که اهمیت فزاینده آن در ترجیحات تجاری را منعکس می‌کند.

۱۲. تفاوت‌های منطقه‌ای در تنوع: کشورهای کمتر توسعه یافته مانند بنگلادش و میانمار تقریباً تنوع صادرات خود را دو برابر کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر به طور قابل توجهی عقب مانده‌اند.

۱۳. توافق‌نامه‌های ترجیحی تجاری جهانی: تعداد توافق‌نامه‌های تجارت آزاد (FTAs) از ۳ در سال ۱۹۷۰ به

۳۵۴ در سال ۲۰۲۲ افزایش یافته است، امری که تأثیر NRTPها را کاهش داده است.

۱۴. انتقال فناوری: ماده ۶۶،۲ موافقت‌نامه TRIPS به طور کامل در انتقال فناوری به LDCها مؤثر نبوده است، هرچند پتانسیل آن در پیوند با ترجیحات تجاری وجود دارد.

۱۵. تمرکز صادرات در LDCها: علیرغم تعرفه‌های ترجیحی، بسیاری از LDCها همچنان در صادرات تعداد محدودی از محصولات متمرکز هستند که این امر پتانسیل رشد بلندمدت آن‌ها را محدود می‌کند.

۱۶. حمایت از سیاست صنعتی: گزارش پیشنهاد می‌کند که NRTPها باید از سیاست‌های صنعتی با تشویق صادرات با ارزش افزوده مانند مواد معدنی فرآوری‌شده و محصولات زیست‌محیطی حمایت کنند.

۱۷. حاشیه‌های ترجیحات تعرفه‌ای: تنها یک‌سوم از دسته‌های محصول حاشیه‌های ترجیحی، بالاتر از ۵ واحد درصد را دریافت می‌کنند.

۱۸. تأثیرات کووید-۱۹: الگوهای تجاری به طور قابل توجهی تحت تأثیر همه‌گیری قرار گرفته و تنوع در برخی بخش‌ها بین سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۱ کند شده است.

۱۹. انباشته‌سازی منطقه‌ای در زنجیره‌های ارزش جهانی: گزارش پیشنهاد می‌کند که قوانین انباشته‌سازی منطقه‌ای برای یکپارچه‌سازی بهتر LDCها در زنجیره‌های ارزش جهانی اصلاح شوند.

۲۰. تمرکز بر پایداری: GSP+ جدید اتحادیه اروپا با هدف یکپارچه‌سازی استانداردهای حقوق بشر، کار و محیط زیست در ترجیحات تجاری، به عنوان یک مدل برای طرح‌های آینده پیشنهاد شده است.

خلاصه آنکه یافته‌های کلیدی گزارش نشان می‌دهند که نیاز به اصلاح طرح‌های ترجیحات تجاری برای همگامی با واقعیت‌های مدرن تجارت جهانی وجود دارد تا کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته همچنان بتوانند از مزایای تجارت جهانی بهره‌مند شوند.